

دکتر حمید زمان‌زاده، عضو هیات‌علمی پژوهشکده پولی و بانکی

در گفت‌وگو با فرهیختگان:

عرضه ارز در بازار وضعیت مناسبی دارد

افزایش نرخ ارز به‌عنوان یکی از پارامترهای تأثیر گذار در قیمت تمام‌شده تولیدات داخلی و کالاهای وارداتی یکی از دلایل افزایش تورم در اقتصاد ایران است. این موضوع فشار غ از جانش‌های اقتصادی، بار روانی منفی را در جامعه به وجود می‌آورد که قدرت برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری را از مدیران اقتصادی سلب می‌کند. بنابراین از دولتمردان تا کارشناسان اقتصادی به دنبال یافتن علت و دلایل افزایش این نرخ بوده و آن را پاشنه آشیل اقتصاد ایران چه در بخش آسیب به تولید داخلی و چه افزایش قیمت تمام‌شده واردات می‌دانند. با توجه به افزایش نرخ ارز در هفته‌های گذشته «فرهیختگان» در گفت‌وگویی با حمید زمان‌زاده، عضو هیات‌علمی پژوهشکده پولی و بانکی به بررسی این موضوع پرداخته است. زمان‌زاده می‌گوید: «بازار ارز در چند هفته اخیر با مقداری افزایش تقاضا مواجه شد که این موضوع باعث شد نرخ‌ها افزایش پیدا کند.» وی معتقد است: «این اضافه تقاضا ناشی از کمبود عرضه نبوده است و هم‌اکنون عرضه ارز در بازار وضعیت مناسبی داشته و ذخایر ارزی بانک مرکزی در سطح نسبتاً مطلوبی قرار دارد.» متن کامل این گفت‌وگو از نظرثان می‌گذرد.

به اعتقاد شما طبق ادعای مسئولان بانک مرکزی نرخ ارز

طی روزها و هفته‌های آینده روندی نزولی را طی خواهد کرد؟

بازار ارز در حال حاضر به‌خصوص در دو سه هفته اخیر با مقداری عرضه و تقاضا مواجه شد که این موضوع باعث شد نرخ‌ها افزایش پیدا کند. این اضافه تقاضا هم ناشی از کمبود عرضه نبود. در حال حاضر هم عرضه ارز در بازار وضعیت مناسبی داشته و ذخایر ارزی بانک مرکزی در سطح نسبتاً مطلوبی قرار دارد و هم درآمدهای نفتی باتوجه به قیمت جهانی نفت افزایش پیدا کرده است، یعنی درآمدهای نفتی ما روند صعودی دارد و از این جنبه طرف عرضه بازار ارز وضعیت نسبتاً خوبی دارد، اما در بخش تقاضا در یکی دو ماهه اخیر اتفاقی که افتاده این است که علاوه بر اینکه حجم واردات ما باتوجه به اینکه تحریم‌ها تا حدودی تخفیف پیدا کرده، طی یکی دو سال اخیر بعد از برنامه روند صعودی طی کرده و این موضوع یک تقاضای معاملاتی در بازار ارز است که به خاطر افزایش واردات، افزایش پیدا کرده است. البته افزایش عرضه تا حدودی افزایش تقاضای معاملاتی در بازار ارز را پوشش داده، اما آنچه باعث شده طی چند هفته اخیر مازاد تقاضا در بازار افزایش پیدا کند و در نتیجه نرخ ارز با افزایش قابل توجهی مواجه شود، بحث تقاضای سفته‌بازی است. در واقع نرخ ارز به‌عنوان یک دارایی محسوب شده که جریانات سفته‌بازی در یکی دو هفته اخیر باتوجه به شرایط سیاسی مخصوصاً بحث سیاست خارجی و موضع‌گیری دولت جدید آمریکا نسبت به برنامه و اینکه در روند برنامه چه اتفاقی می‌افتد، باعث شده ریسک‌های سیاسی نسبت به این موضوع افزایش پیدا کنند.

یکی از عواملی که موجب شد تقاضای سفته‌بازی در بازار ارز زیاد شود، این موضوع بود. افزایش قابل توجه نرخ ارز هم عمدتاً به خاطر بحث افزایش ناگهانی تقاضای سفته‌بازی بود. اما اینکه شما می‌گویید در آینده و در واقع در یکی دو هفته آینده چه اتفاقی می‌افتد، به نظر می‌آید در کوتاه‌مدت بازار ارز عملاً به سقف خود برسد. همان طور که دیدیم، نرخ ارز در یکی دو روز اخیر با ثبات نسبی و حتی کاهش‌های محدود مواجه بوده است.

از نظر من اتفاق خیلی خاصی در روند برنامه نخواهد افتاد و آمریکایی‌ها هم در نهایت مجبورند باتوجه به مواضع اروپا، چین و روسیه روندی که نسبت به برنامه طی شده را حداقل

با همین شرایطی که هست ادامه دهند. درست است که آمریکایی‌ها در واقع روند برنامه را به نحو مطلوبی انجام نداده‌اند، اما در نهایت مجبور شدند با وجود همه ادعاهایی که داشتند، حداقل‌ها را در برنامه رعایت کرده و جلو بیایند. به نظر من این روند ادامه داشته و این موضوع باعث می‌شود شرایط سفته‌بازی در بازار ارز هم کم‌کم آن انتظارات نسبت به اینکه ممکن است اتفاق خاصی بیفتد را تعدیل کرده و این فروکش کردن تقاضای سفته‌بازی حتماً به کاهش نرخ ارز و حداقل به ثبات نسبی در بازار ارز می‌انجامد.

در واقع بهتر است این گونه بگوییم که ما به لحاظ عرضه و تقاضای بنیادی مشکل خاصی در بازار ارز همان طور که رئیس‌جمهور در مصاحبه خود عنوان کردند، نداریم. یعنی عرضه به اندازه کافی در بازار ارز هست و حتی درآمدهای ارزی و جریان ورودی ارزی ما نسبت به جریان واقعی تقاضا در بازار که واردات را پوشش دهد، بیشتر است. به لحاظ بنیادی ما از این جنبه انتظار داریم که نرخ ارز به ثبات رسیده و حتی کاهش هم پیدا کند. فقط بحث جریانات کوتاه‌مدت سفته‌بازی است که همان طور که اشاره کردم، احتمال اینکه این مساله فروکش کند، وجود دارد.

بسیاری از صاحب‌نظران عنوان می‌کنند

که باتوجه به افزایش قیمت نفت،

درآمدهای ارزی کشور بالا رفته است.

بنابراین هیچ‌جای نگرانی‌ای برای افزایش

نرخ ارز در کشور وجود ندارد. ارتباط این

با موضوع یعنی افزایش درآمدهای ارزی

دقیق‌تر از چگونه می‌بینید؟

درآمدهای نفتی حدود یک سال است که روند صعودی دارد و از رقم ۳۵ تا ۴۰ دلار شروع شده و در حال حاضر حول و حوش ۷۰ دلار است؛ یعنی روند درآمدهای نفتی ایران صعودی است. ذخایر ارزی ما نیز روندی صعودی دارد، اما اینکه بگوییم دلیل اینکه انتظار داریم نرخ ارز کاهش پیدا کند، صرفاً به این دلیل است، به نظر من صحیح نیست. در واقع افزایش روند درآمدهای نفتی و بهبود ذخایر ارزی ما

باعث می‌شود بتوانیم تقاضای معاملاتی را در بازار ارز برای واردات پوشش دهیم.

نکته‌ای که وجود دارد، تقاضای سفته‌بازی در بازار است که ممکن است به‌طور ناگهانی در یک هفته یا دو هفته با تقاضای زیادی مواجه شود. با وجود اینکه ما به اندازه کافی ذخایر داریم، چون عموماً تقاضای اسکناس دلار است و بازار آزاد ارز ما عمدتاً روی معاملات اسکناس دلار می‌چرخد، ممکن است در کوتاه‌مدت نقدینگی کافی به صورت اسکناس در بازار با کمبود مواجه شود و این موضوع باعث شود قیمت دلار ناگهان بالا برود، وگرنه ما برای پاسخ دادن به تقاضای واقعی در بازار ارز برای واردات مشکل خاصی نداریم و این تقاضای کوتاه‌مدت است که یک‌دفعه به صورت سفته‌بازی وارد بازار می‌شود. اینجاست که باتوجه به محدودیت‌های موجود در کوتاه‌مدت در دو تا سه هفته ممکن است عرضه بازار نتواند آن تقاضای سفته‌بازی را پوشش دهد، ولی این اطمینان وجود دارد که این تقاضای سفته‌بازی در واقع به لحاظ بنیادی پشتیبانی نمی‌شود. جریانی است که می‌آید و نرخ‌ها را بالا می‌برد و چون به لحاظ بنیادی مشکل خاصی در بازار ارز نداریم، بعد از مدت کوتاهی فروکش می‌کند.

دولت درآمدهای نفتی خود را با نرخ مرجع و نرخ رسمی بانک مرکزی که در حال حاضر حدود ۳۳۰۰ تا ۳۷۰۰ تومان است، تبدیل به ریال می‌کند. خب با آن نرخ هم که طی یکی دو سال اخیر بانک مرکزی با سیاست‌های مناسبی که اتخاذ کرده با افزایش نسبی و خیلی هموار مواجه بوده و از محدوده ۲۷۰۰ تا ۲۸۰۰ تومان به تدریج افزایش پیدا کرده و در حال حاضر به ۳۳۷۰ تومان رسیده است

تا همین کسری بودجه دولت دانست؟

کسری بودجه ما جرابی متفاوت دارد. دولت درآمدهای نفتی خود را با نرخ مرجع و نرخ رسمی بانک مرکزی که در حال حاضر حدود ۳۳۰۰ تا ۳۷۰۰ تومان است، تبدیل به ریال می‌کند. با آن نرخ هم که طی یکی دو سال اخیر بانک مرکزی با سیاست‌های مناسبی که اتخاذ کرده با افزایش نسبی و خیلی هموار مواجه بوده و از محدوده ۲۷۰۰ تا ۲۸۰۰ تومان به تدریج افزایش پیدا کرده و در حال حاضر

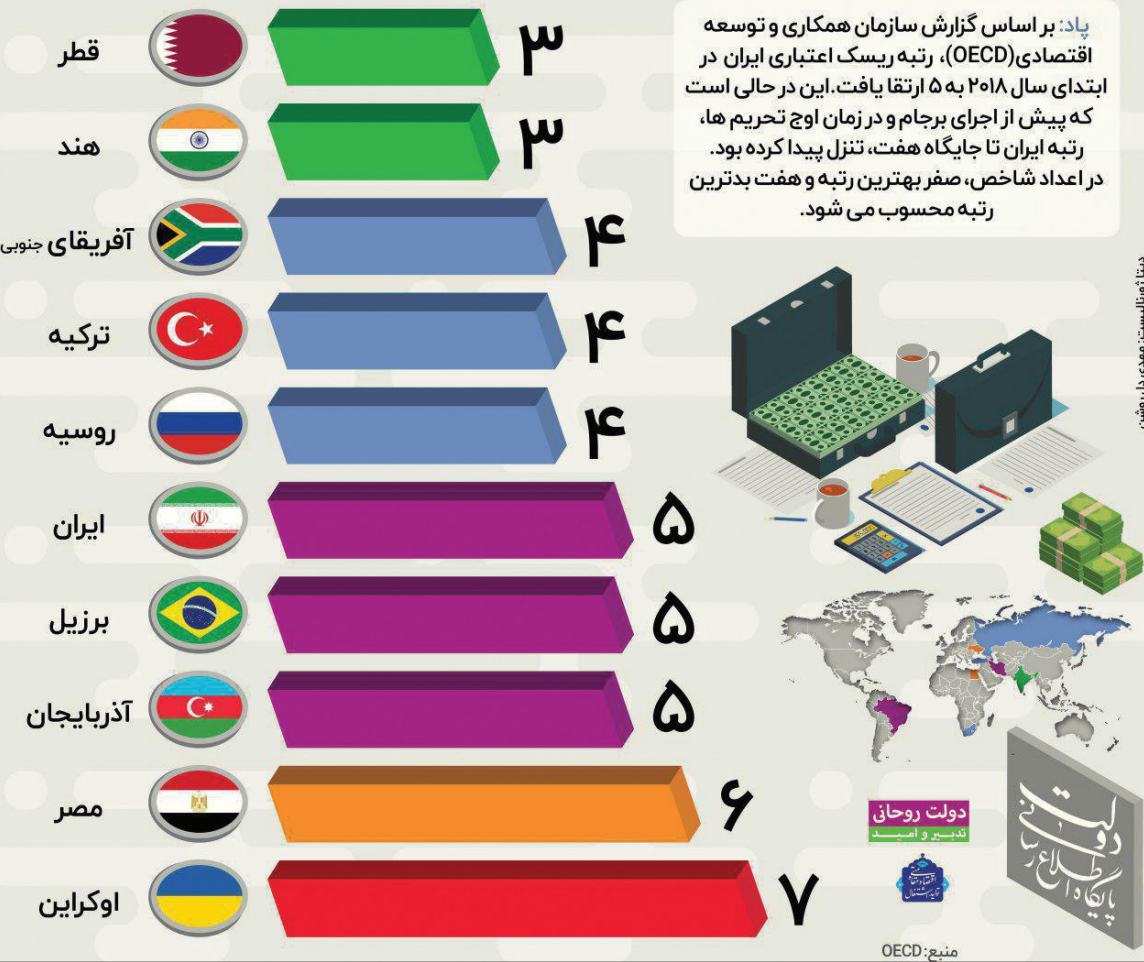
به ۳۳۷۰ تومان رسیده است.

بنابراین اینکه ما فکر کنیم نرخ در بازار آزاد بالا برود و این موضوع کسری بودجه دولت را می‌پوشاند و درآمد ریالی دولت را افزایش می‌دهد، صحت ندارد، چون درآمد ریالی دولت حاصل از فروش درآمدهای نفتی است که به بانک مرکزی واریز شده و با نرخ ارز مرجع تسویه می‌شود و آن نرخ هم در حال حاضر ارتباطی با نرخ بازار ندارد. بنابراین به نظر من بحث بیشتر بحث سیاسی و در واقع نوعی شیطنت سیاسی است که مطرح می‌شود، اگر این گونه بود، باید نرخ رسمی را یک‌دفعه ۱۰۰ تا ۲۰۰ تومان بالا می‌برد تا درآمدهای ریالی خود را افزایش دهد، اما اینکه نرخ در بازار بالا می‌رود، دلایل همان مسائلی است که مطرح کردم.

تحلیل شما از این حرف رئیس کل بانک مرکزی که گفته بود: به مردم به هیچ عنوان توصیه نمی‌کنیم در بازار ارز سرمایه‌گذاری کنند، چرا که تجربه نشان داده طی سال‌های گذشته سرمایه‌گذاری در خرید ارز هیچ گاه سودآور نبوده است، چیست؟ دلیل اصلی بیان چنین جملاتی از سوی رئیس کل بانک مرکزی چیست؟

این همان بحث سفته‌بازی است که مطرح کردم. مردم و فعالان اقتصادی که ارز -حالا دلار، یورو یا هر ارز دیگری- می‌خواهند، برای اینکه نیازهای وارداتی خود را پوشش داده و کالایی وارد کنند یا سرمایه‌گذاری انجام داده و ماشین آلات و تکنولوژی وارد کنند، همه اینها تقاضاهای معاملاتی ارز است و در واقع فعالان اقتصادی ارز را برای اینکه جنس و سرمایه و تکنولوژی را از خارج وارد کنند می‌خواهند. اگر این تقاضاهای معاملاتی به سمت واردات کالاهای سرمایه‌ای و تکنولوژی برود، حتماً برای اقتصاد مفید خواهد بود. حالا ممکن است واردات کالاهای مصرفی مقداری روی تولید داخلی اثر منفی بگذارد؛ مخصوصاً آن کالاهایی که مامشابه داخلی‌اش را تولید می‌کنیم، ممکن است اثرات منفی هم داشته باشد، ولی آن کالاهایی که سرمایه‌ای و تکنولوژی است، تقاضای ارز به منظور واردات این کالاهای مأمفید است و کسی هم نمی‌خواهد با آن مقابله کند. اتفاقاً دولت و بانک مرکزی تلاش می‌کنند تقاضای مردم برای ارز یک تقاضای معاملاتی بر مبنای واردات سرمایه و تکنولوژی باشد. واردات کالاهای مصرفی هم باتوجه به نیاز مردم انجام

مقایسه رتبه ریسک اعتباری ایران با کشورهای در حال توسعه

تغییرات الگوی مصرف فرآورده های نفتی در ۴۰ سال گذشته

مقایسه تغییرات درصد سهم فرآورده های نفتی انرژی زا و گاز طبیعی از کل مصرف فرآورده های انرژی زا ۹۴-۱۳۵۵

